

Archiv pohádek, pověstí, obyčejů,
starožitností na Záhoří a Pobečví.
Časopis lidopisný.

Vychází za 2 měs. v Paršovicích u Hranic.

Číslo za 8 haléřů — Poštou v Rakousko-Uhersku celoročně 1 kor.

ROČNÍK VII.

Leden 1911

ČÍSLO 1.

Záhoří.

Tam v kraji, k němuž Hostýn shlíží,
kde Helštýn stojí na stráži,
kde bílé chrámy svými kříži
v bol, v radost k nebi ukáží,
kde vesniček tak milých tłum:
tam v kraji tom můj rodný dům!

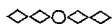
Ten drahý kraj prvními zvuky
v den zrození jsem přivítal,
jej zdravil srdce svého tluky,
či slast mě jala či rval žal;
můj kraj to v šíř, v dál' ku lesům,
on ukrývá můj rodný dům!

Ach, kolikrát jsem svými kroky
v kraj cizí, jiný zaměřil,
a měsíce ba celé roky
jsem tesknil! Duch můj nevěřil
těm smutným, bolestivým snům,
v nichž viděl jsem svůj rodný dům!

A v dobách blaha duše mojí
 a v srdce mého rozpuku
 já spěchal, kde dům rodný stojí,
 v něm viděl štěstí záruku,
 tam šeptli rtové drahým rtům:
 toť můj, toť náš je rodný dům!

Však žel! Já v cizí stojím dále,
 jak plavec bludný na moři —
 a v srdci bolest řeže, pálí
 po tobě, drahé Záhoří!
 Tvé dávné stráže, les i chlum,
 ať ostrážnou můj rodný dům!

Antonín Pavelčík-Záhorský.

Vzpomínky na bývalé Záhoří.

Sděluje J. Klvaňa, c. k. ředitel gymnasia v Kyjově.

I.

Jsem vlastně také Záhorák, byť i ne celý. Nenarodil jsem se totiž na Záhoří, ale můj otec Antonín Klvaňa, měšťan Lipenský, zemřelý 10. pros. 1910. narodil se r. 1829. na Záhoří a sice v Biškovcích v čísle 2.

Pochází tedy z Biškovských «dvořáků», tak, jak pocházel z nich můj staříček, můj prastaříček a všichni Klvaňové až do 15. století. —

Neboť listina pergamenová, stářím sčernalá, kterouž, velkou pečeti opatřenou, knížetem z Dichtrichsteinů podepsanou jsem zachránil: ta vypravuje, že Klvaňové a s nimi zároveň sousední Zdražilové, také «dvořáci», seděli na svých gruntech čísle 2. a 3. již za dob, kdy Helfenštýn hrad patřil Pernštýnům totiž kolem r. 1475.

Taže listina, tak zvané privilegium, potvrzuje oběma těmto rodům jich svobody a výsady, že totiž nemusejí robotovati, leda do Niklšpurku (Mikulova) jednou za rok fůru učiniti a odtud zase víno otcům piaristům Lipenským dovézt. Ale i za to dostávali peníze a oves pro koně. Bylat to jen povinnost na uznání vrchnosti. Za to mohli si oba tito «dvořáci» kdykoliv z panských lesů stavebního dřeva navoziti bezplatně, co jen potřebovali.

Na základě všeho toho, což nasvědčuje jak rod náš je starý, mohu ovšem tvrditi, že jsem Záhorákem důkladným a dobrým, byť ne celým, neboť moje maminka pocházela z pravé Hané . . .

Tatínek můj, jak mně často vyprávěl, chodil sice jen do jednodřídlní školy, ale dobře se učil a především krásně psal. Dosud se podivuji jeho pevné, vypsané ruce a jeho pěknému písmu, ačkoliv jest mu již 82 let.

Jejich pan «rektor» prý obzvláště držel na pěkné «předpisy» a učil chlapce nejen «kurentce» t. j. písmu německému, jakým se tehdy i v naší řeči psalo, ale i latince a «flachtuře», písmu tiskacímú «a všelijakým jiným abecedám» . . .

Tatínek byl z četné rodiny. Nejstarší bratr jeho František byl později na «dvorství» v Hor. Něžicích. Bratr Josef držel později «dvorství» rodové v Biškovcích (a jím také «dvořáci» Klvaňové v Biškovcích vymřeli r. 1900). Sestra Barka vdala se na grunt v Oprostovicích, a sice za jednoho Malanta, sestra druhá Petruša byla provdána za mladšího Malanta a sice v Hor. Něžicích na fojství. Ta a sestra Františka provdána rovněž za majitele fojství J. Pechu v Hor. Oujezdě byly mladší sestry tatínkovy.

Můj tatínek jako chlapec pásával ovšem také koně — tenkrát již na dvorstvích bývalo mnoho koní — honil «krále» o Svatém Duše, později jako větší synek o hodech «stínal i berana».

V roce 1848 sůčastnil se také «rebelie».

«A co jste dělali v té rebelii?» ptal jsem se ho a strýce Biškovského kdysi.

«A co, na panský sme šli střílat zajíce!»

Věřím rád té rebelii a do slova. Neboť Klvaňové byli odjakživa náruživí lovci anebo — pytláci!!

Ale vše to přestalo tatínkovi, když r. 1849 byl odveden k vojsku, jak to tenkrát bylo, na deset let.

Odveden přišel ihned do Uher, do povstání maďarského. Pobyl v Prešpurku v Balašských Ďarmotech, v Lúčenci, Košici, v Rábu a v Komárnú, dosti trápen zimnicí tam všude v nížinách rozšířenou. Protože roku 1848 a 1849 pluk vídeňských «Deutschrmeisterů» (dajčmajstrů) byl v Italii silně přestřelen a proto prořídly, přidělování jemu vojáci od jiných pluků. A také tatínek po skončeném povstání uherském přidělen byl k pluku tomu do Vídně. Pro svou obratnost a znalost německé řeči — naučil se jí na vojně a velice rychle — vřaděn byl později mezi vídeňské policisty.

A tam seznámil se s maminkou: Maminka byla výtečná tanečnice a veselá, pěkná Hanačka, tatínek byl náruživý milovník tance a také vojáček ne k zahození a známost byla hotova.

Maminka pocházela sic dle stařečka svého z dědičné rychty v Dubicku. Ale r. 1811, kdy vydán finanční patent znehodnocující

peníze (státní bankrot) přišli rodiče její skoro o všechno a vystěhovali se do Nové Vsi u Litovle, kdež se znova na menší chaloupku zakoupili. Poněvadž maminka byla z mnoha dětí a brzy sirotkem, musila brzy — do služby. Tak přišla i do Vídně a tak se s tatínkem seznámila. Později ve Vídni tatínek od vojska byl propuštěn, zůstal ale ve Vídni. Tam si vzal i maminku a tam jsem se i já narodil. Tatínek ale dlouho ve Vídni se nezdržel. Přestěhoval se do Kartouz u Mohelnice a najal si tam zájezdný hostinec.

Když ale v r. 1859. vypukla válka s Itálií, byl povolán ještě k vojsku, poněvadž neměl ještě úplných deset let vojny odsloužených a přišel tak do Itálie, zase většinou pochodem (maršem) a méně dráhou. Od Nabreziny «maširoval» do Udiny, Padovy, Monfelicce, Roviga a na Pád (řeka Pó) k Ostiglii.

Do bitvy u Solferina již nepřišel, neboť 7. července učiněno příměří a 11. předběžný mír ve Villafrance. Brzy po té byl propuštěn z vojny a vrátil se do Kartouz.

Ale brzy nasýtil se hostince a zatoužil také po svém rodném kraji, ale jsa již jaksi pánem na město navyklým usadil se v Lipníku, koupiv si tam r. 1860 větší chalupu v Hrnčírské ulici a sice č. 274.

II.

Dům náš byl ve stavu zbědovaném a hospodářství rovněž. Ale pomohl strýček z Biškovic, pomohl strýček z Něžic, přijel na pomoc moudrý strýc Pecha z Hor. Oujezda i veselý strýček Malant z Oprostovic! A tak se hospodářství pomalu lepšilo a do pořádku uvádělo. Strýci přijeli po pořádku na trh do Lipníka, v pondělí, a zůstali tam několik dní s pluhy, bránami a vozy.

A při té příležitosti měl jsem dosti času strýčky své u nás si prohlížeti.

Nejraději jsem měl ze strýčků záhorských Oprostovského. Ten byl vždy veselý a nosil na hlavě vždy vydrovku se zeleným dýnkem a na těle pěkný, dubenný kožich, ovšem jen v zimě. Měl ho zapjatý jen na vrchní knoflík a následkem toho kožich ten vždy za ním pěkně plápolal. V zubech míval dřevěnku «žebírku» od Valacha koupenou, a uměl překrásně — vyplivovati sliny přes zuby. Marně jsme to po něm dělali! Nikdo to po něm netrefil.

V létě nosil pěknou modrou záhorskou frydku (vestu) a modrou marynku (kabátec) se žlutými knoflíky a dírkami na obou stranách a kolem dírek hedbávem červeným, žlutým a zeleným obšivanou. V týle nosil dlouhé vlasy po starém způsobu (gracku nebo smrděnkou). Nohavice měl bílé, huněné v zimě, konopné v létě. Koženek již ne-

měl. Ty bývaly tu žluté a pod koleny dlouhými řemenkovými štrapci na bílá «plátýnka» punčochovitá uvázané. Na nohách pak na zimu bílé huněné na bocích haklíky zapjaté papuče; na leto ovšem boty. —

Vedle toho, že byl veselý, líbil se mi i proto, že nám dával — celé «šestky» papírové, jaké byly tehda v oběhu.

Tetičku Barku, tatínkovu sestru, svoji ženu, měl hrozně rád, třebaže jí říkával, že je hloupá — jak «putna».

Strýček Biškovský, hlava celého rodu, nebyl u mne tak velice v lásce. Za prvé, ač byl velmi bohat, dával mi jen «čtyrky» anebo dokonce jenom «bělku», rohlík koupený za «starý» krejcar, t. j. za nynější tři halíře. Vedle toho byl velmi přísný, ba ubrblaný, nejspíš proto, že sám neměl dětí. Tetičku jeho ale měl jsem velmi rád. Ta byla vlídná a měla mne ráda, pocházela z Paršovic Sehnalova z č. 8.

Nejraději však z tetiček se strany tatínkovy měl jsem tetičku Pešku z Hor. Oujezda. —

Strýček Biškovský i strýc Něžický nenosili vydrovky, za to černé kloboučky, které místo pentle měly červené, zelené a žluté housenky ne příliš tlusté, tak jak je nosí nyní ještě na Nivnicku nebo Kyjovsku u Slováků.

Kloboučky ty dělával v Lipníku kloboučník Fryček vedle pekařky Černé u potoka, když se šlo ke klášteru. Také u blízkého kloboučníka Rothakra se prodávaly, ale ten je, tuším, nedělal.

R. 1862 měli jsme na bytě některé záhorské studenty, kteří v piaristických tehdy školách «hlavních» trochu němčině se přiučili chtěli.

Byl to především bratranec Antoš Pecha, dnes naduč. v Kožušanech, dále František Pala, dnes farář v Otrokovicích, František Neskora, dnes farář na odpočinku ve Vel. Oujezdě, všichni z Hor. Oujezda a pak Josef Mikšánek nyní vážený rolník v Biškovcích.

(Pokračování.)

Portáš Stavinoha.

Vypravuje Čeněk Kramoliš.

Na pústevnách na Radhošti vystavěno jest několik budov v pěkném valašském slohu. Veškeren nábytek jich žbudován je též v domácím slohu a malba chodeb a světnic provedena dle národních ornamentů.

Jídelna v níž má 200 osob místa, je nejnádherněji upravena. Na stěnách vymalování jsou národní hrdinové okolního kráje, selští chlapi Ondráš, Juráš a portáš Stavinoha.

O Janošikovi uveřejněno bylo několik vyprávěnek v «Záhorské kronice» v čísle 7. (září) ročníku VI., a spisovatel Mahen z Přerova sepsal o něm divadelní kus, který sehrán byl v Praze a velmi se líbil. —

Povím něco o Stavinohovi.

Velkými a častými vpády nepřátelskými z Uher a zejména válkou 30letou zdivil lid valašský a oddával se též místy loupežnictví. Veliké lesy byly výbornou skrýší.

Poněvadž vojsko vyslané ku schytání lupičů se neosvědčovalo, povolání byli domácí obyvatelé k ochraně kraje, poněvadž znali lépe lesy, průsmyky a skrýše lesní než vojsko. Národnímu tomuto vojsku říkali lidé portáši. Tito později, když lupičů již nebylo, vykonávali službu finanční stráže, dávali pozor, aby se nepašovalaz Uher sůl a tabák a též používalo jich bylo jako četníků a exekutorů.

Nejsilnějším a nejproslavenějším portášem ke konci 18. století byl Stavinoha z Karlovic u Rožnova. Byl vyčouhlý jako jedle a nohy měl zvláště vysoké; říkali mu proto též «Samanoha».

Kde bylo potřeba síly nebo chytrosti, tam byl vyslán Stavinoha buď sám nebo s jinými portáši. Hned byl na Meziříčsku, hned na Kelecku, na Vsacku a hned zase až u Klobouk, buď, aby vyslídil prohnané lupiče nebo smělé pašeráky, buď aby odvedl chycené zločince, nebo aby vyjídal exekuci stíženého, dokud by nezapltil tento dluhu.

Jednou byl poslán Stavinoha na exekuci až do Valašských Klobouk. Seděl v hospodě na útraty exekucí postiženého a jedl a pil. Malý, silný Klobučan dobíral si ho, ale Stavinoha ani si řeči jeho nevšímal a jedl a pil dále. To dodalo junákovi klobuckému odvahy, že mu pravil: «Máš nohy jak bocán (čáp), ale mne nedoženeš.»

«Však to zkus», odvětil Stavinoha a jedl klidně dále.

«Vsadiš se?» doléhal na něho rozjařený junák.

«Vsadím se, že tě doženu, i když poběhnu za tebou v plné zbroji, tak jak jsem.»

Odpověď ta teprve dodala smělosti mladému Klobučanu. Vsadil se a určil, že druhého dne v neděli odpoledne poběhnou.

V určený den po sv. požehnání celé Klobouky vyšly za město dívat se na podivný závod. Stavinoha přišel ve svém portášském obleku a ve zbroji. Měl bílé huněné nohavice, zelený brunclík (vestu), na ramenou přehozenou župici (dlouhý kabát), na hlavě vydrovku (beranici) a na nohách vysoké boty. Ozbrojen byl krátkou karabinou, šavlí a obuškem. Opásán byl provazem, jehož užíval ku svazování zločincův.

Rozhlédnuv se po shromáždění, řekl hlasitě: «Abys jistěji vyhrál, slevím ti. Kolik kroků chceš napřed?»

«Sedm», pravil vesele junák.

«Dobře. A jak daleko mám za tebou běžeti? Urči cíl.»

«Dokud tě nohy boleti nebudou, můžeš běžeti.»

«Dobře, dělej!»

Klobučan se vyslékl a zůstal jen v kalhotách a v košili, aby byl lehčí do útěku. Nabral do plic hodně vzduchu a jal se utíkat.

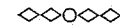
«Jeden, dva, tři . . . sedm!» počítal Stavinoha skoky a po sedmém rozběhl se za utíkajícím.

Přstrosími skoky hnal se za ním. Každým okamžikem úžila se vzdálenost mezi běžícími vzdor tomu, že domácí diváci na Klobučana pokřikovali, aby se držel. V krátké době dohnal ho portáš, povalil na zem, mžikem klekl na něho, svázal mu ruce a jako provinilce vedl ho nazpět do města. V hospodě mu ruce rozvázal a sázkou určenou a u hostinského složenou, kterou vyhrál, dal si vyplatiti.

Týž portáš stal se později v Karlovicích purkmistrem. Zachoval se po něm z roku 1817. obecní «Rejstřík» na vybírání platů.

A nyní pro památku je vymalován na stěně v jídelně na Půstevnách na Radhošti.

Kdo můžeš, zajdi si v létě na Radhošť, kde stojí pěkná kaple Cyrillo-Methodějská a navštiv pak krásné Půstevny.

Ukázky lidové písně na Záhoří.

Jako každý kraj na naší milé Morávence, má i Záhoří své vlastní písně. Slovatný Sušil chodil i po krajině podhostýnské a sbíral písně lidové, i matka pisatelova zpívala v padesátých letech Sušilovi. Žel Bohu! že i zde už ten zpěv zaniká a mnohá dívčina nezná nyní leč jarmarečních odrhovaček. Za starých časů zpívalo se při každé příležitosti, na trávě, při prástkách, chlapi když pohonili; a ve starých kancionálech jsou otištěny i písně světské.

A že lid sám zde písně skládal, uvedu jen jeden příklad, od pamětníka mně vyprávěný:

Lesáků Josef z Hor. Něčic byl už 14 let na vojně a za celou tu dobu domácí ho neviděli ani o něm neslyšeli. Bylo r. 1834. mladší sestra jeho měla před svadbou. V neděli před zdávkou sešly se «drožky» v domě nevěstině, aby pomohly na veliké buchtu hnísti z těsta «růže». Vedle u Malantů byla večer muzika. Tu přijde k Lesákům voják a prosí nocleha. Matka nevěstina mu praví: «Vojáčku, nemáme pro vás dnes místa; vizete, že máme před svajbó moc

práce.« Voják odešel do hospody, zasedl za stůl a po chvíli žádal hospodského, aby mu dovolil vyjít s muzikanty na dědinu. Stoupl si před »žundr« a začal zpívat píseň (zajisté si ji teprv složil):

Přišel jsem k vám do stavení
dal jsem vám pozdravení
má maměnko, má!
Ja co pak mě už neznáte,
že su já vaše dítě
v bílým kabátě.

Nevěsta jak ho uslyšela zpívat, zvolala: »Maměnko! dyť je to náš Josef!« Co bylo radosti z návratu jeho!

Sebral jsem několik písniček, jichž jsem nikde jinde neslyšel, napsal jsem je, když se za zimních večerů drhávalo na fáře peří, a má 82letá maměnka dobrá začala mladším »drhlačkám« vykládati o starých časech a zpívat jednu za druhou. Jest v některých zvláštní jemný cit vyjádřený mollovou toninou. Nápěvy jsou zaznamenány v pamětní knize paršovské.

Snad po letech budou vzácnou vzpomínkou.

I.

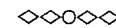
1. Mocný Bože, polituj sám toho!
že na mne příliš mnoho
složeno je zármutku těžkosti
při času mé mladosti.
2. Jak se na mne neštěstí oddalo,
by mě v zkázu přivedlo,
ale Bůh je potěšitel toho,
že nedopustí zlého.
3. Dokud ještě byl při mně mladý věk
miloval jsem tuze svět,
včil co včeličky bez mateřičky
tak jsou mé kratochvíle.
4. Podobný jsem na vráňátko mladé,
od starých opuštěné,
tak jsem ode všech přátel opuštěn,
sám jedinký zůstaven.
5. Aniž můž' býti mezi přátely,
všichni se mě zapřeli
ti kteří by mě měli těšiti
ustavičně mě rmoutí.

6. Tak jak lodička pustá, na moři
když se rozvodní bouře,
trpí šípy nevypravitelně
tak rovně srdéčko mé.
7. Ach, můj Bože, dej mi své milosti
při času mé mladosti,
abych tebe tam mohl chváliti
v té nebeské radosti.

II.

1. Jak překrásně slunečko vychází
a temná noc pryč od nás odchází;
že jsme zdraví s lože vstali,
vzdejme z toho Pánu Bohu chvály.
2. Andělové i archandělové
v nebi zpívají Serafinové:
Svatý, svatý, Pán Bůh svatý,
i my všichni chvalme Boha taky.

Pokračování.

Zemanství čís. 5. v Simři.

Napsal Jan Baďura, farář v Oseku.

Na našem Záhoří koluje pověst, že v Simři byli zemané, kteří měli své zboží v deskách zemských zapsané. Pravdy na tom jest, že ve 14. a 15. stol. byla čtyři dvorství v Simři, z nichž tři měla své označení a sice: Hrachovec, dolní a horní dvůr. V těch dobách bylo každé dvorství svobodné, ať bylo kdekoli, statkem deskovým.

Hrachovec zanikl v 15. stol. a na jeho místě stojí les. Ve století 16. připomínají se jen tři dvorství, na počátku 18. stol. ale jen dvě, která stála pod pravomocí vrchnostenskou. Třetí bylo svobodným čili jak se praví zemanstvím. Že toliko jeden zeman byl v Simři, který měl statek svůj v zemských deskách, o tom svědectví vydávají kvaterny svobodných dvořáků, chované při úřadě zemských desk v Brně.

R. 1792. bylo totiž vydáno nařízení císařské, aby v zemské desky zapsány byly jako samostatné zemské statky deskové mimo jiná dvorství i dvorství Václava Zámorského v Simři. O ostatních dvorstvích tamtéž není ani zmínky.

Kvaterny mají podrobný popis dvorství, z něhož poznati, že stavení bylo většinou dřevěné a že k němu patřilo 203 m. rolí, 28 m. luk, 11 m. zahrad a 7 m. pastvisk v těchto tratích: dolní a vrchní Kamence, hony příční a dlouhé, prostřední a dolní, Kopec od Žakovska, na zadním koutku, na polámanej, klínek, pastvisko zadní a prostřední, přední kout, na žlábku, zadní louka, na prádlich, na rybníčku a na ulehly. Od toho dvorství bylo r. 1796. s povolením gubernia odprodáno 87 m. polí, tak že při něm zůstalo jen 116 m. polí. Dvorství před odprodáním bylo oceněno na 16.324 zl. 1 kr., po prodeji jen na 11.321 zl. 44¼ kr., tedy o 5002 zl. 16¼ kr. méně. Zeman dával původně desátku 2 kopy rži, 2 kopy ovsa, ½ mázu másla a 8 vejec. R. 1797. učinil smlouvu s farářem Soběchlebským a vykoupil se 24 zl. 17 kr. z celého dvorství, tak že na něj po odečtení podílu připadajícího na odprodaná pole připadlo platiti toliko 12 zl. 35¼ kr. Majitelé všech dvorství v dřívějších dobách tvořili nižší šlechtu, která sloula zemané, neb vladykové. V 18. století držel v Simři dvorství, o něž se jedná, rod Zámorských, kteréhožto rodu první člen na tomto dvorství byl Jiřík. Syn jeho Josef držel je od r. 1743. Zvláštním jest, že v deskách zemských rod ten není vždy psán na jméno Zámorský, nýbrž Zeman. Teprve r. 1804. se přišlo na omyl ten a na základě protokolu sepsaného v Lipníku byl opraven.

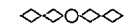
R. 1753., když dvorství Josefovi připsáno bylo, odhadnuto bylo, aby nemusel velké poplatky platiti, na 1200 zl. a na přídanek měl 4 koně a pátého pro výměnu matčinu, 4 vozy, brány, pluhy a jiné hospodářské nástroje. Po Josefovi následoval Václav*), kterého stihlo r. 1804. neštěstí, že mu ve žních shořela stodola i s obilím, stáje i s dobytkem a jiné. Jsa již bez toho zadlužen (r. 1802. vypůjčil v sirotčím pokladně v Lipníku 283 zl. 55 kr. a r. 1803. v sirotčím pokladně v Kojetíně 450 zl.) musel v sirotčím pokladně nový dluh na 1116 zl. 5 kr. udělati. Pro churavost postoupil r. 1805. dvorství synovi svému Janovi a koupil si chalupu v Soběchlebských na Záhumení.**). Tento zatonoužil po životě městském, dal dvorství v nájem a usadil se v Hranicích, kdež byl hostinským a i starostou. Syn jeho Antonín vyučil se barvířství a provozoval řemeslo v Hranicích až do r. 1841., kdy mu otec dvorství v Simři postoupil za 8000 zl. Z toho dal Antonín otci 6000 zl.; 2000 zl. byly jeho podílem na dvorství. Kromě toho dávatí byl povinen otci svému výměnu: 16 m. rži, 6 m. žita a 4 m. ječmene

*) Byl jakýmsi hospodářem v klášteře na Hradisku u Jesuitů. Po zrušení řádu tohoto vrátil se domů a převzal zemanství.

***) Tuto chalupu dal své doceři, která při ohni asi r. 1845. uhořela na uhel.

a to tak, že mu buď obilí na dvakrát v roce do Hranic zadarmo přivezl anebo mu je zaplatil v ceně, jaká byla na trhu v Lipníku v měsíci září. V říjnu byl povinen dodati každoročně vepře, který nesměl býti rok starý. Seno z luk: prádlo, pozadní pastvisko a na koutku u lávky, si otec též vymínil, které též na dvakrát do Hranic zadarmo syn dovéztí povinen byl. Konečně si vymínil i část ovoce za těchže podmínek. Smlouva tato jest z roku 1846.

Tolik v krátkosti zaznamenávají kvatery svobodných dvořáků o jediném deskovém statku a jeho majitelích na Záhoří.

Zač byl v Kladnících před 140 lety grunt.

Kupní list.

Dnes níže postaveného Dne, a Roku jest mezy Vysoce Urozenou Paní Maryi Amalyi Hraběnkou z Montellabate, rozenou Svate Ržiše Hraběnkou z Rottalu, dědičnou Paní Panství Bystřice, a Statku Prusinovice č. 3. gedneg, též mezy Poddaným Mikulášem Bigú v Dědině Kladník z druhý Strany následugicý neodvolavágicý Kruntovní Kupní a respective zaprodagicý Lyst domluven, vyhotoven, a zavřen byl; gakož následuje: Za první: zaprodává nadřečená Milostivá Vrchnost Mikuláš Byga teň až posaváde vysoce řečeneg Vrchnosti vlastně připatřicý, a v dědině Kladník podle těch, a v Okrsku dle Localního Popsání mezy Antoš Gadurkem a Pavel Navrátilem ležicý poddaný podsedek.

Krunt se všým Příslušenstvím, a stím Právem, gak geg geho Předkové až posaváde vžímalí, neb vžímati mnějí a smějí, s těmi do všech třech Trat dle Recticacy, přináležegicými a popsání 19½ Miry, Rolemi, Lukami, a Zahradou; totižto:

Role: za Humny	8 m 6. — a
tamczo se za 4 leta seu	2. —
od Radocka dyl	3. — 4.
Tam czo se za 4 Leta seu	— 2.
za Kržízem Štvrť	2 m. —
Tam Puste	— 4.
Prziczka	3. —
za Diedinu Przedni	1. — 3.
Gregicarek	3. a
Messilka przý lesy	4.
Tam czo se za 4 Leta seu	2.
od Šišemska przedni Štvrť	1. — 4.

Tam czo se za 4 Leta seju	1.
Zadni	1.— 4.
Tam czo se za 4 Leta segu	1.
Svárov	1.—
Stvrtka	2.
Messilka	1.

Lauky pod — Turek, a tu při Kruntu ležící $\frac{1}{8}$ Mir držící Zahradou za zakupni trhovau Summu dvacet Rinzkých na ten Spůsob, že on Kupugicý Mikuláš Biga Za druhé: Gmenovanau Summu na Wegrunky v osum po sobě hned běžných ročních Terminách, ročně v stegných Ratach neb Platech po 2 fl. 30 kr. hned po novém obilním Sklizeni zaplatiti a spokogiti má, a povinnen bude, kterežto taky v teg k tomu schválně novo vstanoveneg Kruntovni Knize na následugicý Conditiones, a Wegminky za vlastní se vtáhne a připiše, leč by se stalo, žeby negaký Casus fortuitus, se přihodil, kdežto by takový ročni Plat zastaven, a v těch na to následujících lepších Letech odpravován býti musel; mimo toho,

Za třeti; má grunt on Kupugicy, tak taky geho budaucý Possesores, neb Držitelové, tegto Vlastnosti před všem Boha před Očima miti, tu gedině spasugicý Křestiansko-Katolickau Viru ne genom gedině vyznávati, nýbrž taky se všemi svými podle nejčistějšího Navčeni Svato-Ržimské Cyrkve svúg Život vesti, od všeligaké Sekty, a modlářských nedovolených Knih, neb tegni a nedovolené Schůsky neb Shromáždění se varovati, žádnau podezřelau Tželed u sebe zdržovati, neb skregvati, tím miněg k takoveg zloděgskeg Bandě se přivtlítiti, žádné Ponutkování, Zbauřeni proti Knížeti Země, neb sveg Vrchnosti naváděti, nýbrž vždycky podle zemského Vstanovení co nejpozorněg živ býti, gakožto protivným Spůsobě on skrze takový prohřešlivý Skutek z Ohledu gakož Zachování dobrého všeobecného Stavu, tak tak gestli on Držitel svúg Krunt a Role v náležitým Stavu by nadržel, nýbrž spústiti nechal, svého dalšího Vžívání se neschopný učini.

Za čtvrtý; bude on Kupugicý, a geden každý Držitel téhož Kruntu zavázani, gakožto na geho Krunt repartirovanou Contribucy, a ginšý Knížecý zemské Vloženi, neb Daně dle nejvyššího Předepsání, gakoš taky Vrchnostenskau Robotu, Nágmi, též begvalé Povinnosti, a ty na tom Kruntu buďto zadržené Dluhy, gak koliv oni gmenované býti mohou, které vždycky ginda, a před tím stanoveným Kupem, a Prodagem, dle starobylého Obyčege, a Spůsobu příkořenně byly, bez všeho Vymínění pilně, poslušně a v patřicý Tzas opraviti, a spokojiti; dálege, a,

Za páté: má on Kupugicý, a geho Následovnicý tento Krunt a všichni přináležegicý Případnosti dlé vsý a Možnosti, Sýli, vždycky, a to syce, gak guš §, pho 3. tio se obmezýlo, pod Zničením, neb Rušením téhož Contractu v dobrém Stavu na své vlastní Autraty držeti, též zachovati, a nic na Polovici s cýzýma Lidi seti, rozdiliti, neb negaké Vegminky dělati, a bez obzvláštního Vrchnostenského Povoleni zastaviti, neb na něg negaké Penize, neb Obili vypůgčiti; Posledně, a ?

Za šesté: dáva to syce samo od sebe Přirozenost toho Kupu, a Prodage, že on Kupugicý tento svúg nyní kaupený vlastní Krunt, a všichni Případnosti, pro sebe, svau Manželku, a Děti, též Potomky svobodně, ale syce nerozdilně buďto prodati, a kšavtovati, neb dědičně odporučiti smi a může, s tím přísným Vymíněním syce, že kdyby on Kupugicý gmenovaný Krunt se všemi Případnostmi mimo svých Potomkúv někomu cýzýmu prodati, neb dědičně učiniti chtěl, pokaždý na to Vrchnostenské Povoleni vyžádati a takové na Panským Kancelári předložiti, a posledně kolikráte koliv někomu cýzýmu, neb svým Potomkúm geg zaprodati, neb kšavtovati, a odporučiti by chtěl, pokaždý z něho tu patřicný kruntovni Knihy Povinnost, neb tak řečené Laudemium z každého Regnskýho 3 Kr., též za Od- a Při-psání od gedné y druhé Strany po 15 Kr. do Vrchnostenského Dúchodu, a Hospodářskému Vrchnímu Auředníku od novýho Kupního Lystu od každýho Regnskýho 1 Kr. posledně Kancelářskému od vyhotovení zakupního Lystu 17 Kr. zaplatiti, neb složititi má, a povinnen bude; všechno věrně, a bez Lsti. Na Potvrzení toho všeho ten dole postavený Podpis.

Genž se stalo 31 Novembr 1772.

Pečet.

Maria Amalia Grafe Montelabate.

Švrčkův chodník.

Napsal Fr. Mikulík.

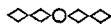
Tam kde se spojují hranice obcí Bezuchova a Šišmy s hranicí obce Kladník v lese Kunkově, po té hranici jest patrný chodník zvaný »Švrčkův chodník«. U mladšího pokolení přichází v zapomenutí, ale jen poněkud starší, každý o tom chodníku ví a taktěž o »hučnici«, to jest cestě od Kladnického větráka k Šišmě. Silnice od Lipníka na Nový Dvůr, Sušice, Pavlovice k Dřevohosticím dělala se v létech třicátých a čtyřicátých předešlého století, dříve tam pro močály a bařiny nebylo možno jeti ani jiti. Tehdy bylo spojení Hranic, Drahotuš a Lipníka s Dřevosticemi (které bývaly význam-

nější než jsou dnes), Holešovem, Hradištěm atd. přes Hůru na Lhotské a Kladnické pole k Šišmě. Té cestě po dnes některý starší ještě řekne »hučnice«, v některém kraji říkají tak dosud silnicím. Kdo pozoruje ten les a kopec »Hůru«, najde od nové silnice týnské po »bednovanou« nic méně než 22 vyjezděných úvozů. My starší víme, že takový úvoz se za 50 ani snad 100 roků nevyjezdí, a jak nám naše historie vypráví, Bojové, Kvádové a Markomanj nebyli zemědělci tehdy, vozů neměli, kdo tedy ty úvoze vyjezdil? Kdyby naši historikové chtěli nebo — směli pravdu psát, musili by psát asi takto: »Když se narodil Ježíš Kristus v Betlémě Judově za dnů Heroda, krále Judského, již dávno před tím byli na Moravě Slovani, ať už jich cizí spisovatelé jmenovali jakkoli.« — Po této tedy jmenované cestě »hučnici« bylo jediné obchodní spojení mezi jmenovanými městy — a Švrčkův chodník. Po tomto chodníku šlapával loupežník Švrček od hradské u Libosvár na hučnicu mezi Šišmu a Kladníky.

Krásně byly to vyhlédnuté pustiny u Libosvár za Mrlínkem, »svinské důlky« a u »březi za Šišmou«, kde se ohrožený cestující odnikud pomocí nedovolal. Švrček prý nikoho nezavraždil a nejvíce prý měl spadeno na židy. Kdy tam asi Švrček se procházel, když už z paměti lidské to vychází? Může se s určitostí říci, že v rocích 1639 a 1640. Při tom Švrčkovém chodníku v trati Kladnické na straně od Pavlovic vykopal pod lískovým keřem v rocích 20tých předešlého století Zvedina, domkař č. 14 z Kladnik, nádobu se stříbrnými penězi, ač nález tajil, přece to vyšlo na jevo, když peníze prodával a dle jakési pověry, dokud živ byl každoročně důlek, kde peníze našel, vyčistil a vápnem vylíčil, při které práci byl i postižen, totiž viděn a peníze prý byly z konce 16. a začátku 17. století.

V měsíci dubnu roku 1905 vykopal v tom samém lese, jen že poblíž Kladnik, Valentin Krampla domkař z Hlinska, také nádobu se stříbrnými penězi. Nádobu byla hliněná, přikrytá pokličkou a šatem, i ten šat ještě byl zachován. Ale naši lidé! — Vzkřikl: Peníze! peníze! Nádobu rozbil, co tam blíže něho kopali se k tomu sběhli, Krampla na peníze lehl a křičel, že jsou jeho, by mu to nikdo nebral.

Bylo jich přes 100 kusů, trojí velikosti. Větší jak koruna, jen něco tenší, něco menší než koruna, a větší než 10. haléf. Nejstarší byly raženy 1583. nejmladší 1628, všechny byly zachovalé. Kdo jiný jich tam mohl zzakopati, nežli loupežník Švrček u svého chodníku. Asi 100 kusů těch peněz jest ve sbírce p. Alfr. Skéneho, část uloupených Švrčkem peněz se dostala prostřednictvím p. A. Rejmiše do muzea v Bystřici p. Host. Bylo by záhodno poptati se v Libosvářích a v Mrlítku zdali tam ještě někdo o loupežníku Švrčku co ví.

Kominíci.

Napsal Ant. Vymětal z Hlinska.

V Kladníkách chodili tři kominíci již k večeru, ačkoli by si přáli mít pokoj s kominářem i hospodyně, přece ti začernění chodili od stavení ke stavení rychle se ze sazami zabývali, by ráno mohli do Radotína. Když byli hotovi šli do gruntu, na dolní konec na nocleh. Sedlák je zavedl do stodoly, a kázal jim, by si lehli na »přistodůlek«. Když odcházel povídá: »Tož tu dobře hlídejte, mám tam na humně 12 centů ječmene a zloději už zase budou se s námi dělit«. Kominíci slibili, ať je bez starosti, že kde oni jsou na noclehu, že zloději tam nekradou. Hospodář dal jim dobrou noc, zamkl a odešel. Bylo slyšet jak ponocný troubil 11. hodinu na rohu, když se starší tovaryš probudil. Nemohl jaksi usnout a vzpomínal na své mládí. Tu zaslechl jak zaskřípěl zámek u vrat, vzpoměl že hospodář má ve stodole ječmen, snad nejde ho zloděj krást, napadla mu myšlenka. Poslouchá a tu již dva muži vstoupili na mlatevnu; ohmatali kolem sebe, až našli měchy s ječmenem. Jeden vzal měch a druhý mu jej zdvihl; když odnesl pět měchů, ten co zdvihal vyšel s ním ven. Kominík zbudil v tichosti své kamarády a povídá: »Jsou tu zloději! Ja vyskočím a vy musíte za mnou a na humně budem tančit, tak ho vyženem i s druhým. Mluvil tiše, ale již to jeden zaslechl, že cosi mručí. Když přišli opět pro ostatní měchy, ten první zloděj povídá: »Zdá se mi že tu cosi mručelo«. »Eh ty se dycky lekáš, myš zapískla a ty už se bojíš. Já se neleknu ani čerta«. Když to dořekl, vyskočil jeden černý, za ním druhý, třetí a začali kolem zlodějí tančit. Ten co byl nejkurážnější, dal se na útěk a druhý za ním volající: »Pán Bůh s námi, čert, čert«, zanechavše tam vůz i koně. Když zloději byli pryč dali se kominíci do smíchu, vzbudili hospodáře, povídali mu to a ten jim moc děkoval. Koně a vůz zůstalo majetkem hospodáře, žádný se nehlásil o ně. Kominíci když přišli vymětat nědy do Kladnik, pokaždé dostali dobrý oběd nebo večeři.

Od té doby rádi přijímali občané Kladničtí kominíky, aby je neokradli zloději.

V Bohuslavkách u Lipníka je tak zvané »Uhlisko«, pasívají se tam krávy. Tam prý, jak jsem slyšel, jsou zakopané peníze. Jeden člověk tam šel na Veliký pátek, když se v kostele říkají pašije, a tu

slyšel takové břinčení jako peníze. Při tom kdyby byl co viděl a slyšel, nesměl se ani zasmít ani promluvit. Tu viděl jeť moc kočárů, v nich seděli černí páni a z očí a z úst jim sáhal oheň. Ale on nic! Kde se vzal tu se vzal, běží kulhavý a ptá se: «Dohoním jich?» — «Och! ty chudáku! ty jich zdohnat?» — A tu bác! ho železnou rukavicí a urazil mu půl škráně.

V lese u Loučky na hranici podhorského a lipenského panství říká se «u Saksu». Když byli Saksové na Moravě, byli na ležení v Loučce. Jeden voják byl zastřelen, byl prý to jakýsi zrádce, a tak ho zavezli do lesa na hranice a tam ho zakopali. Jednou tam byly ženské na roždí a tu slyšely volat: «Málko, Ančo, Francko!» Jdou po hlase a tu vidí stát vojáka bez hlavy a daly hned do kyt. V Podhoří a v Loučce zvonilo poledne. — Jindá zde byly děvčata na trávě a pospíchaly se, co by na ně hajný nepřišel, aby byly už doma. Tu slyší pískat poplach po lese, šlo to blíž a blíž a ony zmerčily vojáka bez ruky. Daly se do běhu, ale strachy spletly si cestu a tu potkaly hajného Velešíka. Ten se jich ptá, co tak utíkáte, či vás někdo honí? Začnou mu vyprávět, co se jim přihodilo. A on, že prý ho to kolikrát už pobláznilo. Než vyšly děvčice ven z lesa, zvonilo v Loučce poledne. —

O vodníkovi. Když za stara pásivali po žních pohunci a pacholci koně, vyjeli si chlapci z Loučky za humna. Rozdělali si oheň, bylo už v podzim chladno a sesedli se kole ohně a vykládali si, který se bude už ženit, že mu tatíček odstoupne místo; který musí skoro ráno vstávat, aby spíše vyjel na robotu, aby nedostal od drába bití. Včera přijel Vincek Dohnalů na lán o půl osmé a hned ho dráb přetáhl holí po zádech. Tak hobárali, že kdyby ta proklatá róbota přestala, že by nastaly zlaté časy. Francek Dvořáků povídá, že půjde obrátit koně. «Tak běž!» řekli kamarádi. Francek se vrátil, někteří kouřili, některý z nich měl kousek černého chleba nebo uvařené vejce a tak si pochutnávali; «Ignácu! chlapi vstaňte, mně se tu nelíbí, viděl jsem u koní jakousi postavu; poďme, ať nám nesebere některému koně.» Chlapci měli každý hůl a nic se nebáli, ale u koní nebylo ničeho. Francek povídá: «Vizete ho tam, toho koňa, jak se pase v hrachu!» Rozběhli se za koněm, ten vyskočil a dal se k lazenci, chlapi za ním a kuň, jak jich zvěřil, byl hned u potoka a hup! do dučáňa až se nad ním voda zavířila a povídá: «Dal vám čert v nos!» Byl to hastrman. — Začalo se šerit.

